

ЕКОЛОГІЯ РОСЛИН КРИСТАЛІЧНИХ МІСЦЕЗРОСТАНЬ КРИВОРІЗЬКОГО ЗАЛІЗОРУДНОГО БАСЕЙНУ

Л.М. Чеголя

вчитель початкових класів

Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 108

Вступ. Особливої неповторної краси Криворіжжю надають кристалічні відкладення. Вони набули найрізноманітнішої будови в тривалому вивітрювальному процесі.

Найбільш вражає, коли кам'яні породи мають вигляд високих потужних скель, наприклад, там, де зливаються річки Інгулець і Саксагань. Рослинний світ добре пристосувався до зростання на кам'янистих брилах. Першими поселенцями на камінні є лишайники-петрофіти (від грец. «петрос» - камінь та «фітон» - рослина). Поруч з лишайниками зростають мохи, прокладаючи шлях іншим рослинам.

Метою нашої роботи було з'ясувати особливості зростання рослин на кристалічних породах, котрі вийшли на поверхню.

Об'єктом дослідження обрані екоморфи кам'янистих місцезростань Кривого Рогу: «Скелі МОДРу», площею 62,0 га, «Балка Північна Червона», площею 28,0 га та «Сланцеві скелі» селища Гданцівка.

Методи досліджень. Впродовж 2013-2016 р.р. маршрутним методом проводились дослідження таксономічного складу трав'янистих життєвих форм рослин на кам'янисто-скельних місцезростаннях Криворізького залізорудного басейну.

В **результаті** досліджень нами виявлено, що найбільшим таксономічним різноманіттям відмічається «Балка Північна Червона», що знаходиться на північно-західній околиці м. Кривого Рогу. У цьому різноманітті нами визначені і описані найважливіші представники сукулентів (товстолистих) рослин. Слід відмітити, що на деяких ділянках, товстолисті є едифікаторами рослинного покриву. Наприклад, на Криворіжжі едифікаторами кристалічних місцезростань є: Очиток їдкий (заяча капуста) - *Sedum acre* L. Цей вид створює квітуче золотисто-яскраве поле. Цвіте у травні до першої декади липня. Зустрічається на схилах кристалічних порід берегів річок Інгульця і Саксагані. Очиток Борисової - *Sedum borissovae* Bale., зустрічається на «Сланцевих скелях» - селищі Гданцівка. Петрофільний мезоксерофіт. Синяк руський - *Echium maculatum* J. F. Gmel. Зростає на схилах балки «Приворотна», гемікриптофіт. Дзвоники скупчені - *Companula glomerata* L., полікарпик, гемікриптофіт, зростають на схилі та днищі балки «Північна Червона». Полин понтійський - *Artemisia pontica* L., літньо-зимово-зелений напівкущик, хамефіт, зростає на західній експозиції балки «Приворотна». Сон чорніючий - *Pulsatilla Storck*. Росте на пагорбах, кам'янистих відслоненнях річок Інгулець, Саксагань. Петрофільний ксерофіт. Волошка Маршалла - *Centaurea marschalliana* Spreng. Полікарпик, геофіт, поширений на околицях Кривого Рогу.

Астрагал блідий - *Astragalus pallescens* M.Bieb. Зростає на кам'янистих відслоненнях на берегах річок Інгулець і Саксагань, а також у балці «Північна Червона» та у заказнику «Скелі МОДРу». Настінниця сербська - *Parietaria serbica* Pancic. Зустрічається на кам'янистому березі річки Інгулець - заказник «Скелі МОДРу». Монокарпік стелячий, густо облиственний чагарничок, терофіт. Авринія скельна - *Aurinia saxatilis* L. зустрічається на скелях по берегах річок Інгулець і Саксагань, особливо густо покриває кристалічні породи «Скелі МОДРу». Напівкущик, хамефіт.

Підсумовуючи виконану роботу, можна сказати, що рослини добре пристосувалися до зростання на гірських породах. На кристалічних породах при заростанні каміння надійно формуються петрофітні угруповання рослин, тобто рослинність на камінні.

Список використаної літератури

1. Бродович Т.М. Деревья и кустарники запада УССР [атлас] / Т.М. Бродович. - Львов: Вища школа, 1979. - 251 с.
2. Гайнріх Д. Екологія: dtv-Atlas/ Д. Гайнріх, М. Гергт. - К: Знання-Прес, 2001. - 287 с.
3. Кучеревський В.В. Раритетні види урбанofлори м. Кривого Рогу / В.В. Кучеревський // Укр. ботан. журн. - 1994. - №1-2. - С. 197-201.
4. Определитель высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева. М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин и др. - К.: Наук, думка, 1987. - 548 с.